

пізнавального й оздоровчого дозвілля в малозмінених природних умовах і розташованих поблизу поселеннях з елементами екологічно-просвітницьких, лікувальних, спортивних і пригодницьких, етнографічних і культурологічних турів.

Література

1. Кольцов О. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс] / Олександр Кольцов. – Режим доступу: <http://www.namitours.com/2009/12/08/перспективи-розвитку-сільського-зел.>
2. Токарчук Г. В. Сільський туризм як стратегічний напрям розвитку української економіки [Електронний ресурс] / Г. В. Токарчук. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2009new/2_tokar.htm.
3. Кузьменко Ю. Экологический, сельский и зелёный туризм в Украине [Электронный ресурс] / Юрий Кузьменко. – Режим доступа: <http://brodyaga.org/useful/articles/392/508/>.
4. Сільський туризм, агро-, еко- і зелений туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cult.gov.ua/publ/46-1-0-240>.
5. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm.
6. Кольцов А. Природоохранно-рекреационное природопользование: принципы организации и функционирования [Электронный ресурс] / Александр Кольцов. – Режим доступа: <http://www.namitours.com/2009/12/08/природоохранно-рекреационное-природ/>.

УДК 338:504

А. В. БОДЮК
НДІ фінансового права

ТЕОРЕТИЧНІ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ВИРОБНИЦТВА

Розробляються теоретичні положення природно-ресурсного виробництва. Проаналізовано економічні й технологічні особливості створення ресурсів і їх вилучення з природного середовища. Визначено види виробничих процесів з пошуку і розвідки у природному середовищі автогенезних ресурсів.

Ключові слова: потреби, суспільне виробництво, ресурси, природокористування, процесори, витрати

Разрабатываются теоретические положения природно-ресурсного производства. Проанализировано экономические и технологические особенности создания ресурсов и их извлечения из природной среды. Определены виды производственных процессов изыскания и разведывания в природной среде автогенезных ресурсов.

Ключевые слова: потребности, общественное производство, ресурсы, природопользование, процессоры, затраты

Theoretical provisions of natural resource production. Analysis of economic and technological features of the creation of resources and their removal from the environment. The types of productions from the search and exploration in the natural environment avtohenезnyh resources.

Key words: needs, public production, resources, natural resources, processors, costs.

У природі відповідно до її законів здійснюються багатомістові самородні процеси створення ресурсів, зокрема надрових, ґрунтових. У таких процесах людина участі не бере. Мінеральні корисні копалини органічного і неорганічного походження створювалися протягом усього історичного періоду

існування землі в результаті екзогенних, ендегенних процесів. Із певними періодами виростають ліси, дикі тварини. Таким чином, створюються певні блага для людей без їх рукотворної участі. Ці блага, безумовно, необхідно довести до споживача, тому потрібні певні виробничі процеси і, відповідно, різновидові затрати на переміщення корисних копалин, лісових, водних ресурсів у просторі і часі, багатоциклова їх обробка у процесі виготовлення продукції, придатної для виробничого чи побутового споживання.

Отже, можна розглядати як наскрізний, поєднаний у ланцюг, багато етапний процес створення певних матеріальних благ для задоволення певних потреб суспільства. Цей процес включає, зокрема, пошуково-розвідувальні дослідження і роботи, надрокористування, переробку корисних копалин, ведення лісового господарства, вилов риби, відстріл диких звірів, комерційні процеси й т. ін. Але ці питання в цілому, на наш погляд, науковцями не досліджені, зокрема з позицій власності. Згідно із Конституцією України, природні ресурси є власністю народу України.

За умов соціалістичної планової економіки, народної власності на засоби виробництва народне господарство поділялося на виробничу і невиробничу сфери. У ринковій економіці господарська діяльність тодішньої невиробничої сфери вважалася першим етапом комерційного освоєння природних ресурсів. Витрати на них компенсуються з доходів державного чи місцевих бюджетів. Так, витрати держави на ведення лісового господарства перевищують надходження від так званого збору за спеціальне використання лісових ресурсів і користування землями лісового фонду.

Другим етапом освоєння слід вважати вилучення природних ресурсів з їх природного середовища, третім – переміщення вилученої природної сировини до її споживача, наприклад, до промислового підприємства, четвертим – первинну переробку і т.д.

Таким чином, послідовний взаємозв'язок названих етапів поєданого ресурсного виробництва очевидний, але він теоретично не досліджений. Так, не розроблені теоретичні основи надрокористування. Підтвердженням цього також є ситуація, що, наприклад, лісове господарство себе не окупає, проблеми з фінансуванням геологічного вивчення надр, оскільки немає теоретичних обґрунтувань та економічних суспільної прибутковості лісівництва, геологорозвідувальних робіт. Тому необхідні теоретичні дослідження і певні обґрунтування положень та економічних оцінок аналізованого поєданого виробництва, тобто організованого і неорганізованого людиною, задоволення його продукцією потреб промисловості, соціальних потреб населення, а також міжнародної економічної і політичної значимості для країни.

Такі теоретичні дослідження й обґрунтування логічно об'єднати в нову наукову проблему, що пропонується назвати створення прикладної теорії природно-ресурсного виробництва як теоретичного розділу економічної теорії. Ця проблема має зв'язок з такими визнаними науковими дисциплінами, як економіка природокористування, економіка геологорозвідувальних робіт, землелогія, економіка мінеральної сировини та інші.

Крім того, проблема, наприклад, інтегрується з дослідженнями економіки галузевих знань, інтелектуалізації суспільства тощо. Оскільки "... в сучасному

глобалізованому світі домінуватимуть інформаційно-комунікативні технології, засновані на обміні знаннями – як повсякденними, що вимагатимуть постійної ідентифікації і самовизначення кожного народу, так і спеціальними, що визначатимуть прогрес і успіхи в матеріальній культурі і побуті. А сучасні біотехнології, на думку Б. Стерлінга, індустріалізують і нас самих. Причому чим вищим буде рівень інтелектуалізації суспільства кожної країни, тим легше буде зберегти національну ідентичність і розвивати відповідну духовну культуру..." [1, с. 42–43]. Україна має не тільки зберегти національну рівнозначність, але й розвиватися як багата природно-ресурсна держава та створювати відповідний менталітет, тобто менталітет не бідного народу на природні ресурси, які є матеріальною основою його заможного життя.

Серед проблем слід назвати й вивчення економічної залежності переробної промисловості від обсягів і структури економічного відтворення природно-ресурсного потенціалу країни.

У літературних джерелах вживаються поняття виробничої діяльності, натурального, товарного, суспільного, матеріального і нематеріального виробництва і т.д. Суспільне виробництво структурно складається з таких елементів (фаз): власне виробництво, розподіл, обмін, споживання [2, с. 22]. На нашу думку, оскільки споживання розуміється і як виробниче, і як побутове, тому зміст його фази необхідно уточнити. Виробниче споживання, по суті, є виробництвом (видобутком, вилученням, переробкою) продукції. Домашнє споживання не можна включати у суспільне виробництво. Тому фазу, названу домашнім споживанням, необхідно вилучити зі структури суспільного виробництва. Крім того, фаза розподілу має походження соціалістичної політико-економічної системи. За радянських часів існував плановий розподіл продукції видобувної та інших галузей промисловості, посередницькі державні постачальні організації та інші розподільчо-збутові організаційні формування, які й охоплювалися фазою розподілу продукції між її покупцями (виробничими, постачальницькими або оптовими чи роздрібними торговельними суб'єктами господарювання). Фаза розподілу потрібна була й для розподілу дефіциту, державного регулювання цін на продукцію за іншими, зокрема політичними, мотивами.

Окремо зазначимо, що вже в останні десятиліття існування радянської держави між суб'єктами господарювання встановлювалися прямі економічні зв'язки. Товарна продукція реалізовувалася без допомоги розподільчо-збутових державних організацій. Таким чином, фаза розподілу з роками звужувалося за видами продукції, обсягами, структурою, значимістю тощо.

З переходом до ринкової економіки в країні не стало централізованого планування лісопостачання, геологорозвідувальних робіт, розподілу надрових та інших ресурсів, тому планова система розподілу вилученої, заготовленої видобутої продукції перестала існувати. Посередницькі організаційні формування зайняті безпосередньо товарно-грошовим обміном. Слід вважати, що фаза обміну певною мірою охоплює й видозмінені функції розподілу.

Окремо зазначимо, що за умов ринкової економіки постала проблема організації збуту продукції, яка вирішується прямими економічними зв'язками, рекламними заходами і засобами, іншими видами інформування. Тому

підкреслимо, що не розподілення, а збут продукції для підприємств-виробників став поширеною господарською діяльністю.

Будь-якому виробництву передують придбання виробничих ресурсів для конкретних підприємств. Тому сучасне суспільне природно-ресурсне переробне виробництво слід розглядати як поєднане з видобувним (вилучним). Його логічно представляти фазами:

- придбання суб'єктами господарювання за потребами виробничих ресурсів від зовнішніх постачальників;
- розвідка надр, видобуток корисних копалин або їх переробка (власної продукції) за визначеними потребами; аналогічно вирощування, заготівлю деревини, побічних лісових продуктів, вилов риби, забір води, її очищення і т.д.;
- збутове інформування (орієнтоване на потреби споживачів у геолінформації);
- товарно-грошовий обмін;
- проведення фінансових операцій, у тому числі з оплати праці найманого персоналу.

Фінансові операції здійснюються з метою забезпечення за потребами ресурсами продовження процесів вирощування лісів або заготівлі деревини, розвідки родовищ або видобутку корисних копалин чи їх переробки.

В. Г. Федоренко пише, що "...процес виробництва матеріальних і духовних благ являє собою трудову діяльність людей" [2, с. 22]. Але ж виробництво, як ми вважаємо, з розвитком його автоматизації й інформатизації, може здійснюватися й без участі людей, тому і без їх праці. Уречевлена (так звана минула праця людей, якою створена техніка) робота техніки не є трудовою діяльністю людей у технологічному процесі розвідки або видобутку корисних копалин.

Товарне виробництво трактується як така організація суспільного господарства, при якій окремі продукти виготовляються відокремленими виробниками і для задоволення суспільних потреб необхідні купівля-продаж цих продуктів, які перетворюються в товар на ринку [3, с. 111]. На наш погляд, на ринку задовольняються потреби конкретних споживачів або сукупні потреби.

Суспільне господарство, суспільне виробництво належать до понять, що мають певні визначення. Науковці також вважають, що суспільне виробництво є формою природокористування [4, с. 20]. У літературі вживаються поняття природокористування, надрокористування, надроресурсів, надроресурсного потенціалу, його структури, оцінки, потенціалу сталого розвитку, економічного відтворення корисних копалин і т.п. Так, О. Л. Кашенко вживає поняття економічного аспекту природокористування як залучення частини сфери природокористування до матеріального виробництва, у процесі якого предмети природи або природні багатства змінюються, зазнають антропогенного впливу [5, с. 82].

Крім поняття предмета природи, вона також вживає категорію даного природою, під якою розуміє "...матеріальні природні об'єкти, їх властивості, закони природи тощо, тобто природні блага, багатства" [5, с. 81]. На наш

погляд, усі природні об'єкти, у тому числі надрові, є матеріальними. Але нам не відомі літературні джерела, в яких би досліджувалося поняття вилучного виробництва, надроресурсного виробництва, як пропонується їх називати.

Метою статті є розробка теоретичних положень природно-ресурсного виробництва та обґрунтувань його вдосконалення. Для її досягнення мети нами проаналізовано організовані процеси підготовки і виконання робіт з посадки лісу, забору води, пошуково-розвідувальних досліджень і робіт, видобутку корисних копалин за потребами.

За нашими узагальненнями у природокористуванні слід виділити такі його напрями: створення природного ресурсу в його підземному чи наземному середовищі; економічне відтворення природного ресурсу в середовищі (виращування деревини, пошуково-розвідувальні дослідження і роботи); промислове вилучення природного ресурсу із середовища для подальшого використання.

Перший напрям охоплює стихійні процеси створення об'єкта користування чи окремого ресурсу виключно природою (автогенезне виробництво), без контролю людини. Автогенезне виробництво (самородне) відрізняється від організованого (промислового чи сільськогосподарського) відсутністю праці людини, засобів праці, предмета праці. У ньому з первинною речовиною проходить ресурсоутворюючий процес. Для вугілля первинними речовинами були залишки вищих і нижчих наземних рослин, мікроорганізми, мінеральні домішки; для нафти – вуглець, водень, а також кисень, сірка, азот тощо. Крім того, треба виділити окремо середовище і час, в якому і протягом якого проходить цей процес. Для утворення вугілля середовищем були застійні водні середовища, для нафти – осадова оболонка землі, для лісів – ґрунти.

Другий напрям охоплює організовану господарську діяльність під землею і на землі зі створеним природою лісовими, мінеральними та іншими ресурсами з професійною участю людини-фахівця. Такі види господарської діяльності потребують, як правило, певних затрат, інвестицій, а її результати очікуються у перспективі. З погляду застосування в цій діяльності ресурсу праці людини, пропонується виділити суб'єкта-виробничника, наприклад, лісника, геолога, геодезиста, який з використанням засобів чи без них бере участь у ресурсно-дослідному процесі (тобто у процесі, результатом якого є доступ до автогенезного продукту).

Другий напрям охоплює такі види господарської діяльності: здійснення пошуку, відбору придатних для подальшого вилучення природних ресурсів (наукові передбачення, геологорозвідка, геодезичні дослідження тощо) для задоволення певних потреб у них; вилучення з природного середовища наявних у ньому ресурсів (деревини, води, кам'яного вугілля, нафти); первинна доробка ресурсу; підготовка інформації (інформаційного ресурсу) про нього для продажу тощо; збут інформаційного ресурсу.

Цей напрям потребує і суб'єкта-користувача створених природою ресурсів для господарської діяльності, запиту якого задовольняються шляхом отримання частки створеного за його участю продукту. Суб'єктом-користувачем і виробничником може бути фізична чи юридична особа.

Другий вид господарських процесів характеризується поєднанням автогенезного виробництва й організованого природно-ресурсного виробництва. Для порівняння також зазначимо, що організоване промислове чи сільськогосподарське виробництво орієнтується на ринок (споживача). У другому аспекті виробничий процес здійснюється з орієнтацією на відтворення природних ресурсів, збереження довкілля тощо. Якщо брати аспект створення об'єкта користування, або, розглядаючи вужче, конкретного ресурсу, то слід урахувати, що в цьому виробництві може брати участь людина як контролер, охоронець і т. п. (людина-фахівець, державний інспектор тощо).

Розвідку родовищ корисних копалин слід розуміти як своєрідний процес виробництва для геологічних підприємств (залежний або частково незалежний від затрат праці фахівців). Але треба визначити, що в цьому процесі є традиційними, за економічною теорією предметами праці, засобами праці. Надра, треба розуміти, – це середовище, де є ресурсні об'єкти, де працює людина, коли досліджує стан цих об'єктів, корисні копалини – як ресурсні об'єкти, створені без участі людини у підземному середовищі. Людині тільки треба вивчити родовища, що вона може зробити вручну чи за допомогою техніки. При ручному втручанні в надра немає і перетворення предмета праці, і застосування засобів праці, а є процес дослідження продукту самородного – автогенезного виробництва.

Якщо розглядати аспект геологорозвідки або вилучення, то слід виділяти наступні природні складові, що забезпечують цей процес:

ресурс природний – об'єкт вилучення (наприклад, нафта, вугілля, вода мінеральна);

середовище природне, де розміщуються природні ресурси взагалі, у тому числі надра;

ресурсні об'єкти, тобто частина середовища, де здійснюється безпосереднє використання (відбір, збір, видобуток) ресурсу (свердловина, шахта);

ресурсоносії (поклади вугілля); в окремих випадках ресурсні об'єкти можуть бути одночасно ресурсоносіями (це стосується сонячної енергії, вітру);

процес відокремлення ресурсу від ресурсоносія (видобуток нафти, газу, забір води);

тара (різних форм, призначення) тощо.

Крім того, необхідно визначати природокористувача (фізичну чи юридичну особу), його економічне середовище (банки, контрагенти, держава).

Процес вилучення слід розглядати як організований людиною виробничий процес, що здійснюється за потребами в межах ресурсного об'єкта. У процесі вилучення природного ресурсу поряд з ручною працею людини можуть застосовуватися засоби виробництва (техніка, нетехнічні засоби, названі нами процесори). У перспективі, на наш погляд, процес вилучення може здійснюватися тільки технічними засобами, без застосування ручної праці людини. У цьому процесі немає предмета праці людини як речовини, що нею перетворюється в якісно нову, змінює структуру, форму тощо. Нафта чи природний газ, підняті на поверхню, залишаються

першорідними. Забрана з-під землі у виробництво вода залишається нею і т. д. У таких виробничих процесах операції з ресурсами пропонуються називати роботою з ними.

Отже, при проведенні пошуково-розвідувальних досліджень і робіт виробничі процеси являють собою не перетворення ресурсу в готову продукцію, а дослідження, можливо з вилученням, ресурсу на предмет подальшого його використання у промислових перетворювальних процесах (плавильних печах, нафтопереробних заводах) або для кінцевого споживання (природного газу, вугілля у домашніх господарствах). Ці процеси проходять з продуктом попереднього виробництва, незалежного від людини, без її праці, причому й без засобів праці, а не з перетворюваним людиною предметом праці. Тара, в яку збираються зразки корисних копалин, не є засобом праці, а місткість, куди вкладаються продукти специфічного виробництва. Дослідження родовищ може здійснюватися певними методами без втручання людини в надра взагалі (космічні зйомки).

Таким чином, ще раз узагальнено відзначимо, що в окреслених природних середовищах не відбувається поточного процесу перетворення речовин. Процеси створення ресурсів природою і створені природні ресурси слід називати самородними (автогенезними). Автогенезне виробництво надрових або лісових ресурсів слід вважати таким, що не має предмета праці. У цьому виробництві є природне середовище (надра, поверхня землі, ґрунти, водні обсяги), ресурсні об'єкти (шахта, свердловина), ресурсоносії (поклад вуглеводнів), ресурс – готовий продукт (нафта, кам'яне вугілля, деревина) виробництва природи (утворювальні процеси здійснюються самодіючим способом). У сучасних умовах для людини природне середовище є конкретним об'єктом ручної чи технізованої праці, або у перспективі виключного застосування техніки.

Самородні виробництва слід поділити на види: самоутворення (нафти, газу), самоперетворення (окислення), самоочищення. Створені природою, з участю чи без участі людини, ресурси організовано вилучаються для подальшого використання в галузях економіки або побутового застосування.

Наводимо схематично організоване дослідження надр для подальшого економічного використання природних ресурсів (рис.).

			Процесори	Процесори				
При-родне сере-довище	Користувач природного ресурсу	Вилучення ресурсу з природного середовища	Підготовка ресурсу для викорис-тання	Тран-спортуван-ня	Ринок	Спо-жи-вач		
		Грошові кошти	Інформа-ційне супро-водження		Гро-шові кошти			

Рисунок. Схема організованого дослідження природних ресурсів

Виробничому чи домашньому споживанню ресурсу передує його переміщення до суб'єкта споживання (виробничого підприємства, помешкань).

Відповідно до теоретичних положень прийнято трактувати, як уже узагальнено згадувалося, що перевезення транспортом надрових ресурсів (нафти, вугілля, води, породи) – це виробничий процес, в якому є предмет праці (треба розуміти природні ресурси). Але ж, знову-таки, ресурс праці водія вантажного спеціалізованого автомобіля, що перевозить, наприклад нафту, використовується для управління технічним засобом. А технічні засоби згідно з класичною економічною теорією – це засоби праці. Хоча зазначимо, що доцільна діяльність названих фахівців спрямована не на завантажені без них природні ресурси (вантажі, які традиційно треба було б назвати предметами праці) з метою їх перетворення, пристосування і т. п., а на управління технічним засобом. Технічний засіб здійснює переміщення (ресурсів і сам переміщується) в часі й просторі.

Стосовно танкера та йому подібних рухливих і стаціонарних побудов зауважимо, що вони як надто складні мегаконструкції, нами віднесені до ергатичних систем. На них колективи працівників (команди) здійснюють операції, а то і процеси від ручних до автоматичних, із засобами і без засобів, виробничі, невиробничі, основні й допоміжні. Ресурс праці людей застосовується до надрового продукту, управління рухливою конструкцією (побудовою), обслуговування її технічної системи, у специфічних виробництвах тощо.

У виробничих ситуаціях з переміщення природних ресурсів слід вважати, що технічний транспортний засіб – це виробничий об'єкт для праці людини чи колективу, або й для розміщення іншого технічного засобу, наприклад автокрана. У виробничому процесі з надровими ресурсами транспортні засоби, як і інші технічні засоби, потребують управління з боку людини. Але результатом такого управління є не речовий продукт, а керована робота техніки, яка виконує певні операції з продуктом природи.

Такий виробничий процес, як транспортування газу чи нафти по магістральних трубопроводах, також проходить без прикладання ресурсу праці людини, причому навіть на дуже великих відстанях. Ці дистанції органами праці людини чи групи людей охопити неможливо. Контроль процесу здійснюється розосередженими контрольно-вимірювальними приладами. Участь людей зводиться до спостереження на різних дистанціях за показниками цих приладів. На наш погляд, згадана сировина як об'єкт виробничого процесу не є предметом праці людини. Дії людини з предметом праці, так необхідно б було назвати природний газ і нафту, відсутні. У цьому процесі немає перетворення природної сировини. Продуктом такого виробничого процесу є не новий продукт, а переміщення (що також є виробничим процесом) у часі та просторі не змінюваного за станом й обсягом ресурсу, тобто ресурсу для його подальшого використання за призначенням у виробництві чи побуті людей. До речі, такий своєрідний вид виробничого процесу – передачу ресурсу на відстані – пропонується називати також роботою з ресурсами. Зауважимо, що за

людиною залишається функція управління в комплексі процесом трубопровідного транспортування ресурсу.

Отже, на наш погляд, організаційно-технологічними особливостями природно-ресурсного виробництва є:

- наявність таких його атрибутів, як середовище, в якому природа за властивими їй законами створює мінеральні, біологічні ресурси (необроблені);
- довгі періоди створення ресурсу (для конкретних ресурсів їм властиві);
- переважно відсутність предмета праці;
- здебільшого може здійснюватися без участі праці людини;
- доступність підземного простору для виконання пошуково-розвідувальних робіт.

Зазначимо, що слід відрізнити поняття активного виробничого використання надрових ресурсів (геологорозвідка), тобто із застосуванням засобів виробництва, ресурсу праці людей тощо, і пасивного використання земельних площ (під будівлі, споруди, для прокладки доріг тощо), тобто без застосування засобів виробництва, праці людей. У першому випадку йдеться про підприємницьке використання надрових ресурсів. Тому його, зокрема, необхідно відповідно й оподатковувати, з урахуванням результатів підприємництва. У другому випадку має здійснюватися чинне рентне оподаткування.

Виробничі процеси з промислового вилучення із природного середовища автогенезних ресурсів пропонується поділити на види:

- створення матеріально-технологічної бази;
- вилучення мінеральних ресурсів (видобуток корисних копалин);
- використання водних ресурсів, вітру як силового засобу (для потреб силової та освітлюваної енергетики);
- використання водного чи повітряного басейну як середовища (для потреб розвідки);
- вилучення ресурсів (для виробничих потреб, безповоротне промислове використання водних ресурсів);
- використання природних сил, полів (магнітних, гравітаційних).

Виробничі процеси з перетворення надрових ресурсів поділяємо на такі:

- речового ресурсу – в інший речовий ресурс (вугілля – у брикети, нафти – у бензин);
- речового ресурсу – в енергію (вугілля у тепло);
- одного виду енергії – в інший (енергії вітру – у механічну силу привода, енергії сонця – в електричну) тощо.

Крім того, ми вважаємо, що до виробничих процесів з надровими ресурсами слід відносити: проектно-пошукові, геологорозвідувальні, бурильні роботи, надання супутніх послуг, передачу ресурсу в просторі й часі (з глибин землі, на відстань), виконання допоміжних фізичних робіт (вантажно-розвантажувальних), та інші.

Отже, природно-ресурсне виробництво слід розуміти як автогенезне (стихійне) чи організоване створення ресурсів, зокрема надрових, і організоване їх вилучення з середовища та доведення до користувача. Поряд з ним товарне виробництво необхідно розглядати як перетворення природних ресурсів (операційних предметів) у готову продукцію, переміщення її у просторі й часі, а також надання послуг з її використання.

Викладені теоретичні положення, що стосуються природно-ресурсного виробництва, необхідно включити в окремий розділ теорії ресурсів.

Література

1. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
2. Основи економічної теорії: підручник / [Федоренко В. Г., Ніколенко Ю. М., Віденко О. М. та ін.]; за наук. ред. проф. В. Г. Федоренка. – К.: Алеута, 2005. – 511 с.
3. Основы экономической теории: учебник / [С. В. Мочерный, В. К. Симоненко, В. В. Секретарюк, А. А. Устенко]; под общ. ред. С. В. Мочерного. – К.: Знання, КОО, 2000. – 607 с.
4. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України [Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко та ін.]. – К.: РВПС України НАН України, 1999. – 716 с.
5. Кашенко О. Л. Фінанси природокористування / О. Л. Кашенко. – Суми: Університетська книга, 1999. – 421 с.
6. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - К.: Велес, 2006. – 48 с.
7. Статистичний щорічник України за 2005 рік / [за ред. О. Г. Осауленка; відп. за вип. В. А. Головка]; Держкомстат України. – К.: Консультант, 2006. – 575 с.
8. Основи економічної геології: навч. посіб. для студ. геол. спец. вищ. навч. закл. освіти / [М. М. Коржнев, В. А. Михайлов, В. С. Міщенко та ін.]. – К.: Логос, 2006. – 223 с.

УДК 332.2

О. С. БУДЗЯК

Рада по вивченню продуктивних сил України

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЗАПАСУ

Стаття присвячена обґрунтуванню основних проблем функціонування земель запасу і резервного фонду. Розглянуто підходи до ефективного використання земель в населених пунктах і поза їх межами.

Ключові слова: землі запасу, землі несільськогосподарського призначення.

Статья посвящена обоснованию главных проблем функционирования земель запаса и резервного фонда. Рассмотрены подходы к эффективному использованию земель в населенных пунктах и за их пределами.

Ключевые слова: земли запаса, земли несельскохозяйственного назначения.

The article is devoted to a substantiation of the basic problems of functioning of lands of a stock and reserve fund. Approaches to an effective utilization of lands in human settlements and behind their limits are considered.

Key words: lands of a stock, land of not agricultural destination.